

FYRTØYET

AV KAARE BING. ETTER H. C. ANDERSENS EVENTYR

Det er 200-årsjubileum for H. C. Andersen i år – det er 200 år siden en av de mest særegne skandinaviske fortellere ble født.

I flere generasjoner har han gledet store og små med sine originale eventyr, det er bare å nevne Den standhaftige tinnsoldat, Den stygge andungen og Keiserens nye klær. Og vi som er gamle nok, husker Per Aabels fantastiske versjon av Piken med fyrstikkene, som skapte de mest gripende bilder i egen fantasi.

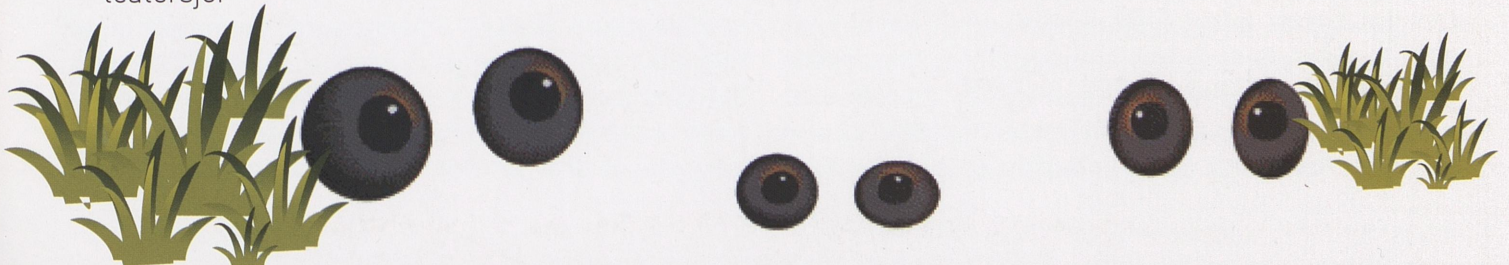
I utgangspunktet starter teatret med fortellingen – de fleste teaterstykker formidler gode historier på en visuell måte. Derfor ble det naturlig for oss å finne et H. C. Andersen-eventyr som hadde interesse for små og store, som var visuelt, og der musikk var en av ingrediensene. Riksteatret ser det som en viktig oppgave å gi barn et skikkelig teater tilbud – og legger opp til at hele familien sammen kan gå i teatret og dele en opplevelse.

Vi har valgt Fyrtøyet – H. C. Andersens kanskje mest kjente eventyr – dramatisert av Kaare Bing med musikk av Bjarne Amdahl. Om det skal tolkes noen moral ut av dette eventyret, så kan det være at lykken står den kjekke bi. I alle fall kan det stimulere troen på at mot, egen vilje og eget initiativ bringer deg videre i verden!

Uansett har selve fortellingen alle de ingredienser et godt eventyr skal ha – gode karakterer og en søt intrige, fin musikk – og skikkelig høy prinsessefaktor!

Velkommen i teatret!

Bente Erichsen
teatersjef

ET EVENTYRLIG LIV

Hans Christian Andersen ble født i Odense i 1805 og levde et liv som på mange måter var like eventyrlig som de eventyrene han skrev. Han kom fra ytterst fattige kår og ble en berømt dikter og gjest i de finere kretser både i Danmark og ute i Europa.

Av Tine Thomassen

Sent i livet idylliserte Andersen familielivet i Odense, bl.a. i selvbiografien "Mit Livs Eventyr". Men oppveksten hans var i virkeligheten også vond og vanskelig. Den følsomme gutten ville ikke bli i sin hjemby, og som 14-åring reiste han hjemmefra for å søke lykken i København. Han ville bli skuespiller, danser eller sanger ved Det Kongelige Teater. Dette gikk ikke så bra, men han klarte å overbevise en av de bedre bor-

gerlige familiene om at han var verd å satse på slik at han fikk finansiert sin utdanning. Han ble nærmest sett på som et eksperiment, der målet var å få en god borger ut av denne merkverdige, evnerike og hengslete gutten fra landet. Den unge mannen studerte samtidig som han skrev dikt, romaner og skuespill. Hans sosiale fremgang preger forfatterskapet direkte og indirekte, både som inspirasjon og som uforløst traume. Livet hans bar preg av at han hadde forlatt én verden, men aldri riktig ble akseptert av den andre.

I 1829 utkom boken "Fodrejse fra Holmens Kanal til Østpynten af Amager i aarene 1828-1829", som fikk gode kritikker. Andersen fikk også oppført noen skuespill på Det Kongelige Teater, uten å overbevise som dramatiker. Han utga dessuten flere

diktsamlinger. Men det er først og fremst hans helt særegne eventyr som har gjort at Andersen også i dag er en meget lest forfatter. De første som ble utgitt, var inspirert av muntlige fortellinger, mens de senere eventyrene er mer komplekse og har mange dimensjoner og tolkningsmuligheter. Andersen kunne med den største selvfølgelighet og innsikt skrive om hva en tinnsoldat, en rotte eller en porseleksfigur tenker og føler. Han kombinerte et poetisk uttrykk med realistiske replikker og en sprudlende fortellerstil. Både språklig og innholdsmessig var dette nytt. Tenk at en markmus kunne være så klok og menneskelig! Eventyrene ble utgitt i små samlinger, den første i 1835, den siste i 1872. De fikk ikke utelukkende positiv kritikk med en gang, tvert imot var man skeptiske til eventyr som ikke engang hadde en åpenbar klar og god moral. Men etter hvert ble mot-

tagelsen overveldende. Sammen med hans selvbiografier åpnet eventyrene veien til den berømmelsen han hadde ønsket seg.

H. C. Andersen tilbrakte store deler av sitt voksne liv på reise. Særlig i Tyskland oppholdt han seg lenge, og til sammen var han over ni år utenfor Danmarks grenser. Det var slett ikke alle dansker som var like begeistret over hans internasjonale ry; visse kretser visste alltid å minne ham om at han egentlig ikke hørte hjemme i det gode borgerskap. H. C. Andersens private liv var ikke enkelt. Han var tiltrukket av både kvinner og menn, men mest av selve forelskelsen og svermeriet. Han ble sett på som en outsider – og følte det slik selv også – helt frem til sin død i 1875. Den stygge andungen var forvandlet til en vakker svane – men livet ble ikke bare lettere av den grunn.

SOLDATSANGEN

Her kommer jeg marsjerende
Ja, over stökk og sten
På sti, på vei – på mine ben
Og en og to og en.
Å, se og se – der er en by!
Jeg ser et kongeslott!
Og hus og tårn, høyt opp mot sky,
Det var jammen flott!

Refreng;
Min bukse er lyseblå
Støvlene har sporer på
Og lua er høy som så.
Soldat fra topp og til tå!

Men hardt er soldatens liv
sent i seng og tidlig opp
Og RETT og på stedet hvil
Og alltid løp i galopp.
Jeg gleder meg for tenk jeg drar
Åh, ja, for tenk jeg drar
hjem til mor og hjem til far
Åh, ja, til mor og far!

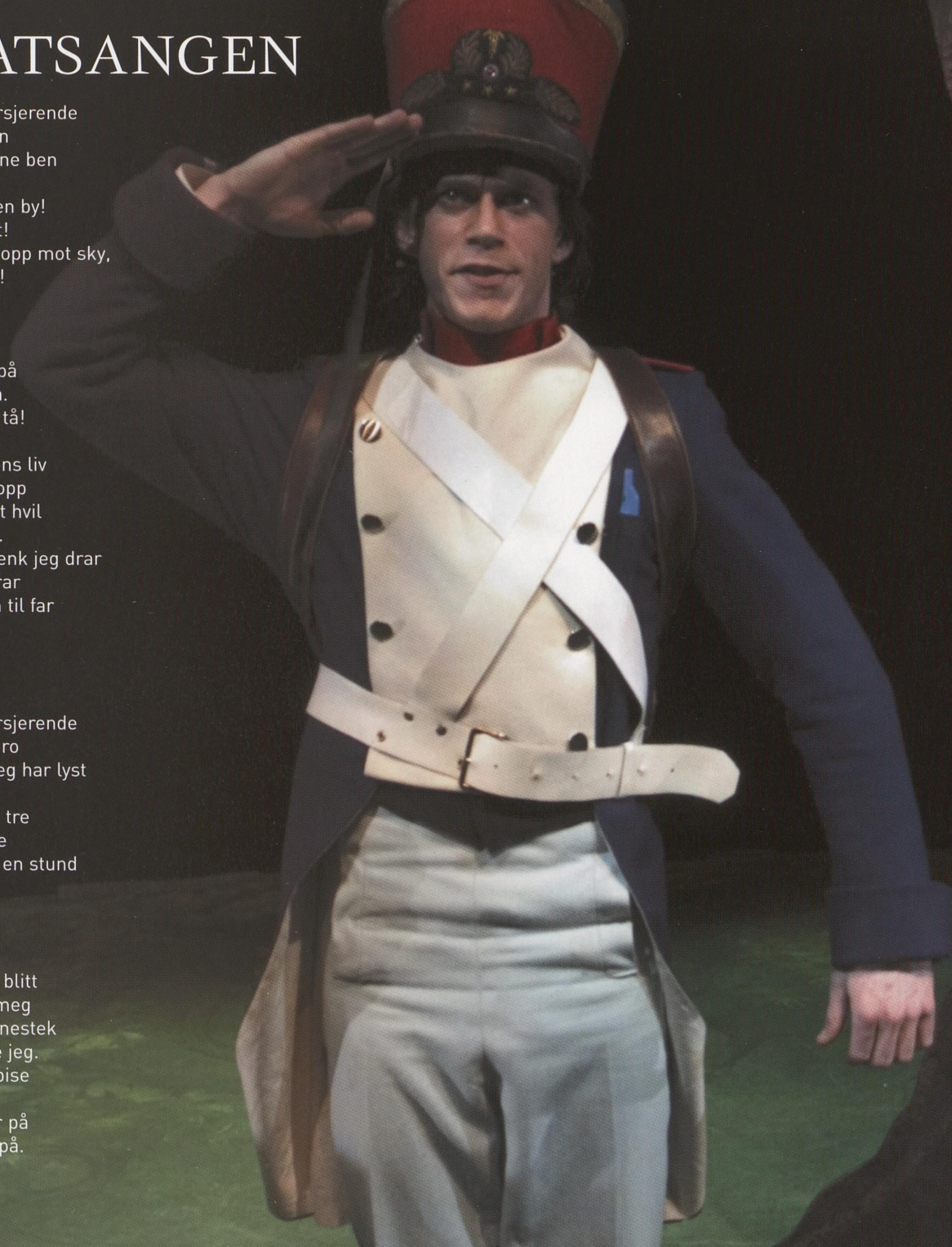
Refreng

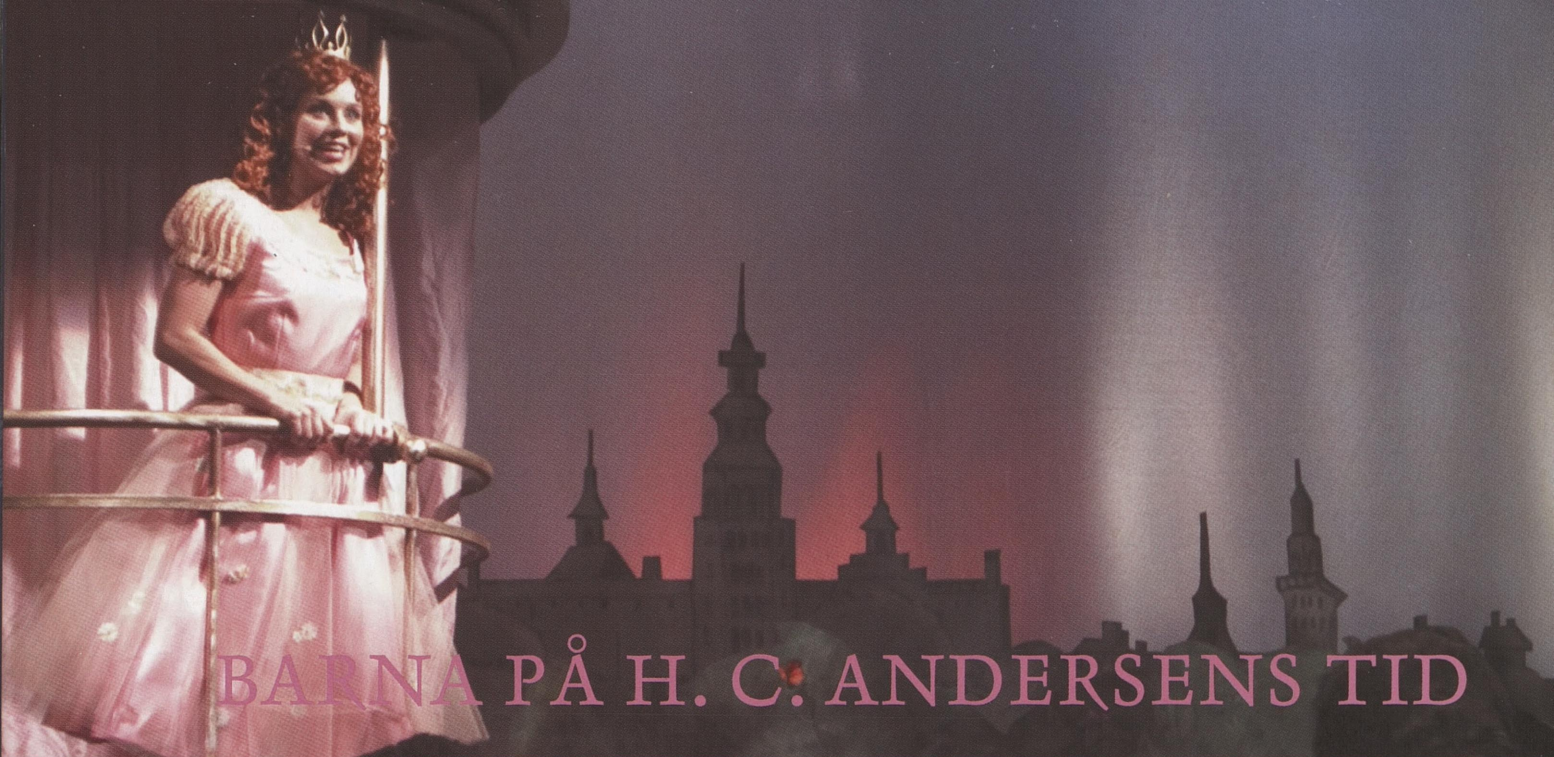
Her kommer jeg marsjerende
Jeg tar det helt med ro
Jeg tar en pust når jeg har lyst
Og to og en og to.
Å, se og se, her er et tre
Et veldig gammelt tre
der vil jeg sette meg en stund
og nyte dagens fred!

Refreng

Men sulten er jeg nå blitt
Skulle riktig smake meg
Med kjøtt og med svinestek
Men sånt no' får ikke jeg.
Et eplekart jeg må spise
Akk ja, jeg spise må.
Eplekart med flekker på
Akk, ja, med flekker på.

Refreng

BARNA PÅ H. C. ANDERSENS TID

Barna på H. C. Andersens tid levde et helt annet liv enn barn i dag gjør. Noen levde beskyttet i de borgelige hjem, mens andre måtte jobbe for å fø familien. Begge deler har H. C. Andersen skildret i sine eventyr.

Av Nora Sørensen

Mange bonde- og arbeiderbarn begynte å jobbe lenge før de ble konfirmert – og noen døde også før den tid. Flere levde under sultegrensen, og barnas inntjening var avgjørende for familiens overlevelse. H. C. Andersen formidler noe av dette i "Den lille Pige med Svovelstikkerne", der han skildrer bypiken som prøver å selge fyrstikker for å overleve, og som lengter etter varmen inne hos de rike barna. København var heller intet lekkert sted på denne tiden, søppel og kloakk fløt i gatene, rottene stortrivdes, og det var så mange hester og kyr at noen steder måtte man innrede stall i andre etasje slik at dyrene måtte heises opp og fires ned. Byen var herjet av flere epidemiske sykdommer, og legene kom stort sett bare til de rike.

På landsbygda var luften frisk og plassen større, men folk uten midler slet like tungt. Et bilde på hvor lavt husmennene stod, er at det først i 1848 ble forbudt for godseierne å drive kroppslig avstraffelse av husmennene og andre som tjente under dem. Uvitenheten var stor. Da H. C. Andersen var ung gutt i Odense, var det de kloke koner og menn man gikk til hvis det var sykdom i familien. Da H. C. Andersens far lå for døden, var det derfor ikke stedets to leger gutten ble sendt for å hente, men en klok kone langt utenfor hjembyen.

Med skriftkulturen vokste også barnelitteraturen fram. Den industrialiserte bokbransjen så på barna som potensielt innbringende konsumenter. Men det var ikke bonde- og arbeiderbarna bøkene ble rettet mot. De var myntet på de langt bedre stilte borgerbarna. De levde beskyttet, hadde stor boltreplass innenfor husets fire vegger og led ingen materiell nød. Siden Københavns gater ikke var noe trygt og sunt sted å være, ble ofte disse barna overbeskyttet. Særlig gjaldt dette jentene – noen av dem ble aldri gift fordi de ikke fikk kommet seg ut. I "Den lille Idas blomster" skildrer H. C. Andersen lille

Idas beskyttede og luksuriøse verden og hennes lengsel mot noe annet som ligger utenfor dørene hun knapt har vært ute av.

Med guttene var det annerledes. Utover 1800-tallet var det ikke lenger nok å være født inn i en embetsmannsfamilie. Utdanning var i løpet av få år blitt veldig viktig for både å holde på posisjonene og for å komme seg fram. H. C. Andersen selv måtte få seg en utdanning før han kunne kalle seg dikter. Det var hans mesener som fikk han inn på Slagelse latinskole nettopp av den grunn. Da en annen underklassegutt, Thomas Overskou, i 1826 debuterte med et historisk drama på teatret, brøt det ut opptøyer fra en gruppe studenter som ble mektig provosert av at en ikke-akademiker skrev for scenen. Overskou brukte etter dette pseudonym inntil hans skuespill nådde tilstrekkelig suksess.

Folk var lite begeistret for H. C. Andersens første hefte med eventyr for barn, som kom ut i 1835. Danskene syntes eventyrene var skrevet i et altfor dagligdags og likeframt språk. Det kommer klart fram allerede i begynnelsen av hans første eventyr, *Fyrtøyet*: Det kom en soldat marcherende hen ad lande-

vejen: En-to! En-to!

Altså ikke særlig poetisk eller litterært. I eventyret hugger da også soldaten uten betenkeligheter hodet av heksen, noe danskene syntes var veldig vulgært. Men i utlandet ble eventyrene mottatt med begeistring, og det oppmuntret H. C. Andersen til å fortsette. Etter hvert begynte han å skrive på den underfundige fortellermåten som skulle bli så veldig hans. Bak den likefremme historien som ethvert barn kan fatte, ligger en dypere mening som talte mer til den voksnes følelser og forstand.

Mellom ca. 1850 og til sin død var han så å si hver dag til middag i et borgelig hjem der han leste sine eventyr for barna i huset. H. C. Andersen understøttet således den borgelige idyll med skjønne stykker til høytlesning. For til tross for sin fattigslige bakgrunn og sine eventyr som også kan tolkes politisk, ble han aldri noen revolusjonær eller politisk radikaler. Han var og ble en del av det åndslivet som ikke lot seg forstyrre av de enorme sosiale forskjeller og det urolige politiske liv.

Kilder: Danmarks historie, Gyldendal og Politiken 1990 og 2003. Danmarks historie, Politikens Forlag 1964, H. C. Andersen. En biografi av Jens Andersen, Forlaget Press 2004, Verdenslitteraturen 1830-1914, Hans Hertel (red.), Gyldendal 1989.

FYRTØYET

Av Kaare Bing
Etter H. C. Andersens eventyr
Med musikk av Bjarne Amdahl

Soldaten
Prinsessen
Skomakergutten
Dronningen/sølvhunden
Kongen/gullhunden
Kammerherren
Heksen
Vertshusmadammen/Lille Ole/kobberhunden
Skiltvakter

Musikere

Bearbeidelse og regi
Scenografi/Kostymedesign
Musikalsk ansvarlig
Koreografi
Lysdesign
Dukkedesign
Dramaturg

Inspisient/turnéleder

Ståle Tørring
Jannicke Irwin Abrahamsen
Lars Funderud Johannessen
Christine Stoesen
Bo Anders Sundstedt
Ingolf Karinen
Linda Tørklep
Kristin Oftedal
Jan Huse, Knut Backe

Kay Hartvigsen og Ket Iren Lødemel

Anne-Karen Hytten
Ingeborg Kvamme
Per Christian Revholt
Nina Harte
Sverre Randin
Kari Noreger
Tine Thomassen

Jan Huse

Bemanning på turné:

Oppsetningsleder	Knut Backe
Scenemester	Timo Isola
Lysmester	Tor Støve
Lyd	Harald Hempel
Kostymeansvarlig	Cathrine Gudmestad/Mette Gøransson
Maske ansvarlig	May-Britt Grondona
Rekvisitør	Sverre Johansen/Kari Hillesund

Suffli i prøveperioden Elisabeth Scharffenberg

Premiere i Seljord 26. februar 2005

Forestillingen varer i ca. 2 timer med pause

Dukkene er produsert av Kari Noreger. Dekorasjon, kostymer, rekvisitter, lys og lyd er produsert ved Riksteatret under ledelse av verksmester Hilde Leikvoll, overscenemester Espen Fjordheim, leder for lys- og lydavdelingen Espen Solum, leder for dukke-, rekvisitt- og tapetsererverkstedene Dan Chistiansen, leder for systua Solveig Engh og leder for maskeavdelingen Line Hvalbye Grønli.

Dukkemakerassistent Veronica Solvik.
Scenografassistent: Marianne Hølmekbakk.

Utgitt av Riksteatret, Gullhaug torg 2, 0484 Oslo, Telefon: 24 14 42 00.
www.riksteatret.no.

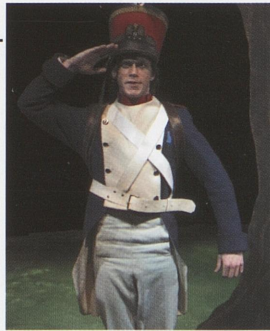
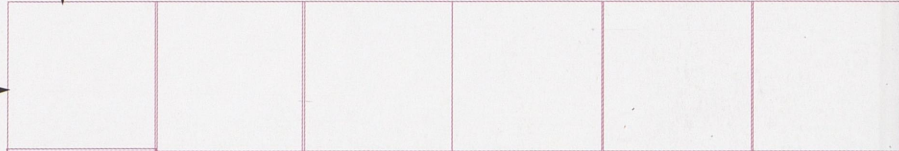
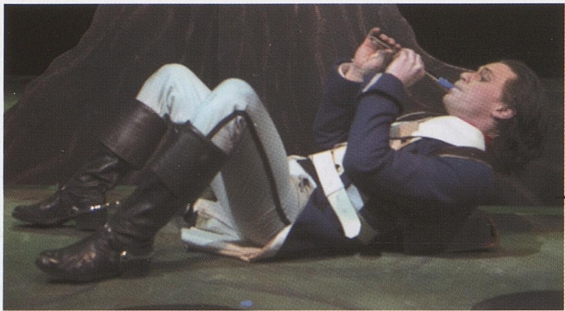
Ansvarlig utgiver: Bente Erichsen. I redaksjonen: Tine Thomassen, Anne-Karen Hytten, Lise Juvet og Nora Sørensen (red).
Fotograf: Erik Berg. Grafisk design: Lise Juvet
Opplag: 5000 Trykk: Kampen Grafisk AS.
Illustrasjon s. 8 og skisse til plakater s. 14: Niels Hartmann.

Fargelegg skissen til plakaten

Kryssord

Ståle Tørring

har spilt flere store roller bl.a. Tony i West Side Story, Joey i Saturday Night Fever, José Vegas i Fame og Mattheus i Jesus Christ Superstar.

Jannicke Irwin Abrahamsen

har bl.a. spilt Annie i La Cage aux Folles, Liezl i Sound of Music, Rita i Billy, Rumpletea i Cats, Remi i Frendelaus og Sandy i Grease.

Lars Funderud Johannessen

har bl.a. spilt i Erobringen av Sydpolen, Å temme trollet, Over Kåsen og Den stundesløse.

Ingolf Karinen

er skuespiller på Riksteatret, og har de siste årene vært med i Pippi, Doktor Dyregod, Annie Get Your Gun og Tartuffe, og spiller hver sommer i Kaptein Sabeltann.

Kristin Oftedal

er dukkespiller og skuespiller på Riksteatret, og har også hatt flere engasjementer utenfor Riksteatret.

Christine Stoesen

er dukkespiller og skuespiller på Riksteatret, og har vært med i flere NRK-produksjoner, blant annet Sesam stasjon.

Bo Anders Sundstedt

er dukkespiller og instruktør på Riksteatret, sist med ansvar for tekst og regi på Hans og Grete som gikk i fjor høst på Riksteatret.

Linda Tørklep

er skuespiller på Riksteatret, og har spilt mange og varierte roller, bl.a. i Tartuffe, Annie Get Your Gun, Robin Hood, Ungen og Raskolnikov.

Anne-Karen Hytten

er frilans teaterinstruktør, og har arbeidet med forskjellige sjangere, den siste forestillingen før denne var Måne for livets stebarn på Rogaland Teater.

Ingeborg Kvamme

er scenograf og kostymedesigner med bakgrunn fra film og teater. Hennes siste oppsetning på Riksteatret var Romeo og Julie i 2003.

Sverre Randin

er lysdesigner med en rekke forestillinger bak seg, den siste på Riksteatret var Oslo Danse Ensembles jubileumsforestilling i fjor høst.

Kari Noreger

er dukkedesigner, siste forestilling på Riksteatret var Klatremus og de andre dyrene i Hakkebakkeskogen i 2003.

Per Christian Revholt

er fast tilknyttet Riksteatret og Nationalteatret som musikalsk ansvarlig, og har bl.a. arrangert musikken til My Fair Lady og West Side Story.

Nina Harte

er koreograf, danser og pedagog, og er bevegelseslærer på teaterhøgskolen. Hun har jobbet ved de fleste teatre i Norge.

Ket Iren Lødemel

er pianist, kapellmester og repetitør. Har jobbet i flere musikaler, blant annet Annie Get Your Gun, Pippi, My Fair Lady og West Side Story.

Kay Hartvigsen

er en allsidig musiker med lang erfaring innen de fleste musikkformer, og har turnert med Riksteatret siden 1984.

Ellers på Riksteatret våren 2005

Camping

Av John Godber

Camping-komedie der et par uten camping-erfaring møter garvede caravanister. Stykket har gått sin seiersgang i Europa, og i fjor gikk nordlendingene mann av huse for å se forestillingen.

Premiere på Finnsnes 16. januar

Scener fra et ekteskap

Av Ingmar Bergman

Skandinavisk urpremiere på teaterversjonen av Ingmar Bergmans suksess-tv-serie. En morsom, trist og gjenkjennbar historie hvor Bergman forteller enkelt og klokt om den vanskelige kjærligheten.

Premiere på Fagernes 2. februar

Større enn ABBA

Av og med Paul Håvard Østby, Anders Bye og Jon Niklas Rønning

Forrykende stand up-musikalsk show med den unge kritikerroste humortrioen ØstBye & Rønning. De er ikke

minst kjent for sine gode parodier. I Større enn Abba ser de med et skjevt blikk på unionsoppløsningen og Norges 100 år i ensomhet.

Premiere i Sogndal 15. februar

Gjengangere

Av Henrik Ibsen

Gjengangere i en tøff versjon satt i scene av suksessregissøren Marit Moum Aune. Med nyskrevet musikk av Nils Petter Molvær. En thriller om hva som skjer når fortelsen og fasadebyggingen preger folks liv så til de grader at neste generasjon bærer løgnene med seg uten å ha deltatt i dem selv.

Premiere i Skien 12. mars

The Net of Pas De Deux

Av og med Ella Christina Fiskum og Sudesh Adhana

Spektakulær dans på et kraftig nett som er spent over scenen slik at det heller 20 grader over gulvet. Til sammenligning heller Fløybanen 26 grader – på det aller bratteste. Trollstigen heller tolv grader. De to danserne gjør en kraftanstrengelse i balansekunst og muskelkraft. Premiere i Bø i Telemark 31. mars

Fra 29. april 2005

**ROLLEN SOM
VERTSHUSMADAMMEN/LILLE OLE
OG KOBBERHUNDEN
BLIR I KVELD SPILT AV
HANNE DIESERUD**

05-11734

Lokal Nasjonal

DnB NOR er Riksteatrets hovedsponsor og bidrar med støtte til prosjekter og videreutvikling. Med kompetanse innen lån, finansiering, dagligbank, sparing, plassering og eiendomformidling kan finanskonsernet tilby både person- og bedriftskunder produkter og tjenester tilpasset lokale forhold.

Depotbiblioteket

05sd 11 734

Spilleplan:

26.feb	Seljord	13.mar	Risør	09.apr	Ålesund	04.mai	Tromsø
27.feb	Bø	14.mar	Arendal	10.apr	Stryn	06.mai	Narvik
28.feb	Drammen	15.mar	Grimstad	11.apr	Førde	07.mai	Harstad
01.mar	Skien	16.mar	Nøtterøy	13.apr	Sogndal	08.mai	Stokmarknes
03.mar	Haugesund	17.mar	Larvik	14.apr	Ål	10.mai	Bodø
05.mar	Aksdal	18.mar	Sandefjord	15.apr	Lillehammer	11.mai	Mo i Rana
06.mar	Sandnes	31.mar	Kolvereid	16.apr	Raufoss	12.mai	Mosjøen
07.mar	Stord	01.apr	Namsos	18.apr	Otta	16.mai	Askim
08.mar	Bryne	02.apr	Steinkjer	19.apr	Røros	18.mai	Gjøvik
09.mar	Sirdal	03.apr	Stjørdal	20.apr	Elverum	19.mai	Fagernes
10.mar	Lyngdal	04.apr	Orkanger	21.apr	Kongsvinger	20.mai	Vikersund
12.mar	Kristiansand	06.apr	Surnadal	29.apr	Vadsø	21.mai	Horten
		07.apr	Molde	01.mai	Lakselv	22.mai	Jessheim
		08.apr	Ørsta	02.mai	Alta		

Kr. 20.-

www.riksteatret.no bill.tlf. 815 00 525

VG

DnBNOR

RIKSTEATRET